

Des Roches de Parthenay.

Af B. Tegnagel Jørgensen.

Nedenstaaende skulde være et Forsøg paa at rette og forbedre adskilligt i tidligere Forfatteres Omtale af Des Roches de Parthenay.

Jean-Baptiste des Roches de Parthenay blev født sidst i det 17. Aarhundrede i Rochelle. Han nedstammede eller mente at nedstamme fra en berømt gammel Familie i Poitou, af hvilken en Linie havde antaget den reformerte Religion, som han ligeledes bekendte sig til.

Han studerede Jura og blev senere »chargé de conseiller et avocat général du roi« ved Finans- og Domænekammeret i Rochelle. Denne Stilling opgav han af Samvittighedshensyn og flyttede til Holland, hvor han boede 1730 og udgav sin »Histoire de Danne-marc«, en Bog, han dedicerede til Frederik den Fjerde. En kort Kritik af dette Værk findes i Biografisk Lexikon, IV, 247.

Fra 1736 haves de første Spor af hans direkte Forbindelse med Danmark, idet der i Rigsarkivet¹⁾ findes en Samling Breve, der siges at handle om de Udlæg og Omkostninger, Des Roches har gjort og maatte gøre med Hensyn til Silkeavl. Denne Paaskrift er dog ikke fuldt tilstrækkelig, idet Brevene ogsaa handler om andet; de er skrevet paa Fransk enten fra Courtray eller fra la Haye og er nu i den Grad ødelagt, at det er besværligt at læse dem, idet Skriften er meget afbleget, og Papiret er blevet fuldstændig gulligt, sikkert af Fugtighed. At de ikke alle handler om Silkeavl, viser allerede det første. Det er fra 10. Juli 1736 og fortæller om et større Indkøb af Bøger, han har foretaget, til et Beløb af 2000 Florinere. Hvad det er for en »Monsieur«, Brevene er til, kan ikke ses noget Sted.

1741 blev han antaget til at forfatte paa Fransk »en Historie angaaende vore Mynter og Medailler«, og han fik derpaa tillagt en aarlig Pension; men i Begyndelsen af 1743 beklager han sig hos Cancelliet over, at han, førend denne Pension tog sin Begyndelse, var kommen i Gæld, »for hvis Betaling han nu daglig ængstes«. Det bestemmes da, at han af de til Videnskabernes Fremme henlagte Fonds maa faa udbetalt én Gang for alle 150 Rigsdaler, »hvorimod af ham, hverken for det, som af ovenskrevne Arbejde, førend hans

¹⁾ Se Fortegnelse over Kommercekoll. Arkiv, S. 312.

Pension engang, kan være forrettet, eller for de faa Mynter, han kan have udstykket og ellers lagt Kobber til i Fremtiden, ej noget videre maa paastaas eller ham godtgøres¹⁾. —

Fra hvilket Aar Des Roches har boet i Byen, kan vel ikke fastslaaes sikkert; 1741 skulde han forfatte ovennævnte Arbejde, og i de københavnske Mandtaller nævnes han 1743 som boende i Sct. Annæ Vester Kvarter Nr. 154 B, d. v. s. st. Kongensgade 69—71.

Den omtalte Møntbeskrivelse blev imidlertid aldrig trykt; en Stilling som Professor i Sorø, hvortil Videnskabernes Selskab anbefalede ham, fik han heller ikke, intet Under da, at han Aaret efter, 1744, atter er vendt tilbage til sin Yndlings- og Livsinteresse: Silkeavl. — I Oktober 1744 indsendte han et Forslag til Oprettelse af Silkeavlsfabrikker, der skulde være til Fordel for: 1) Staten, 2) de enkelte, 3) Købmændene, 4) Fabrikørerne, 5) Farverier, idet der samtidig medfulgte en Takst i 7 forskellige Dele. Ved en kgl. Resolution af 14. Okt. 1744 fik Des Roches Tilsagn om 400 Rdl., naar han havde tilvejebragt 500 Pd. Silke, og 800 Rdl. som Rest af en Understøttelse paa 1200 Rdl., saa snart han havde indleveret 1000 Pd. Silke. I en Ansøgning taler han om at have tiltrukket 30,000 Morbærtræer, men af den tilsagte Understøttelse fik han dog aldrig det mindste. Han opfyldte ikke Betingelserne.

Om Forsøg med Silkeorme fortæller Bartholomæus Rocque i sin Bog »Danmarks Forlystelser« (1747). Han nævner ikke, hvem der har udført Eksperimentet, men Tanken falder naturligt hen paa Des Roches²⁾. »Da nu Forfarenhed viste, at Silkeormene ikke vilde spinde i de fugtige Somre, har man søgt hen til List for at faa dem til at arbejde og for at være des vissere derpaa har man kommet dem til at spinde efter Mikkelsdag i koldt og fugtigt Vejre«. Silkeormene synes at være lærvillige Dyr.

En anden Gang foreslog han at anlægge en Silkefabrik i Vøjsenhuset, hvad dog ikke kunde bevilges, lige saavel som han ogsaa i 1762 fik Afslag paa en Ansøgning om 600 Rigsdalers Forskud til et Plankeværk om sine Morbærtræer. — Men hvor var da disse Træer, og var der i det hele taget Silkeorme? — Paa Højdepunktet i denne Henseende stod han, da han købte en Grund uden Nørre Port og kort efter ansøgte Københavns Magistrat om at faa overladt et Stykke af Fælleden.

Grunden uden Nørre Port er Matrikelnumrene 17—19, d. v. s. Nørrebrogade 68, 70, 88 og Frederik den Syvendes Gade 1—8.

¹⁾ Sjæll. Tegn. 8. Februar 1743.

²⁾ Se Nyrop: N. L. Reiersen, Kbh. 1896, S. 93—94.

Han købte den i 1762 af Joh. Georg Smit, og en fra 24. Dec. s. A. opbevaret Taksationsforretning giver en Forestilling om Ejendommen: den er paa 8 Fag, en Etage høj med en »durchgaaende« Kvist paa 3 Fag; der er 2 Stuer, et Køkken og et Spisekammer; en stor Have indhegnet for til Landevejen og et Stykke paa den ene Side med 36 Fag Stakitværk og Port til Landevejen; i Haven er efter Beretning 2,000 unge hvide Morbortræer; i alt takseres Hus og Have til 1,100 Rdl. — Fæstebrev paa Grunden faar han i November samme Aar¹⁾.

Grunden har imidlertid ikke været ham stor nok, thi han indsendte en lang Ansøgning til General-Økonomi- og Kommercekollegiet, hvori han beder om en Anbefaling for sig til Københavns Magistrat for at skaffe ham en Plads ved hans Have uden Nørre Port til Udvidelse af hans allerede anlagte Morbærtræ-Plantage. Hvis han ikke kan faa Stykket overladt uden Afgift, vil han betale Afgift deraf; i Skrivelsen (af 14. Febr. 1763) fortæller han, at han i alt har 2,000 Morbærtræer, og at han gerne vil have en større Plads, da han faar endnu flere Træer. (Magistratens Resolutionsprotokol for 1763, p. 551 nævner 25 à 30,000 Træer). Den nærmeste Plads var Nørre Fælle, der gik helt ned til hans Hus; han ønsker derfor at faa 125 Alen i Længde og Bredde mod Højden af Haven og 250 Alen i Længde og Bredde langs den ene Side af hans egen Jord. — Kollegiet sendte hele Sagen til Magistraten, der imidlertid ikke vel paa det ommeldte Sted kan undvære noget af Nørre Fælle, »og heller ikke behøves til 10 à 12,000 Morbærtræers Plantning« et saa stort Stykke; dog skal Magistraten, da Kollegiet mener, at Anlægget kan være af særlig Nytte, »gerne søge at befordre samme og for saavidt, som han ej kan rumme paa den Grund, han allerede ejer, der er temmelig stor, overlade ham saa megen Plads, som behøves og fra Fælleden kan undværes, dog alene saalænge han til Morbærtræer bruger Jorden, og den ej af andre eller til andet bruges«. Saaledes skrev De 32 Mænd i 1763, — i 1798, 35 Aar senere, angrede de, hvad der var sket ved at overlade Des Roches noget af Nørre Fælle, »thi hvad, som engang afstaas, kommer aldrig mere tilbage«. »Grunden er bestandig siden brugt til Byggeplads og almindelig Haugedyrkning«²⁾. — Resultatet blev altsaa, at Des Roches fik overladt et Stykke af Nørre Fælle³⁾.

¹⁾ Res. Pr. 27, p. 704; Kopibog 1763 B. 262½; 263.

²⁾ Skr. fra D. 32 M. 25. Oktober 1798 til Overpræsident, Borgmestre og Raad.

³⁾ Om denne Sag se: Gen. Oec. und Komm. Coll. Journal Februar 1763, Nr. 212 og Nr. 511; samt Kopibogen S. 101–102 for 1763; Magistratens Res. Pr. 1763, p. 551.

Hans anden Interesse gik i litterær Retning. Vi har allerede omtalt hans »Histoire de Dannemarc« og hans Møntbeskrivelse, og i 1748 overdroges det ham i Følge en Befaling af 11. Marts at skrive »en Articul om København at indsætte i udenlandske Aviser«, hvorfor han aarlig skulde have en Pension paa 150 Rdl. — Til »Reichs Post-Reyter« vides det, at han leverede en Københavnsartikel. Heuss¹⁾, Avisudgiveren, siger 1753, at han fra højere Steder var anbefalet som en paalidelig Mand, hvis Nyheder — »hvilke bliver ham suppediterede« — han uden Betænkning kunde indrykke i Avisen. Des Roches synes dog ikke altid at have nøjedes med de Nyheder, som gaves ham fra højere Steder. I Nr. 83. af »Reichs Post-Reyter« for 1750 var der i hans Københavnsartikel optaget en Efterretning om en Kaptajn Constants Afskedigelse, som Chefen for det sjællandske Regiment ansaa for krænkende for Regimentets Ære²⁾. — Sidst i 1752 er han ogsaa begyndt at sende Korrespondancer fra København til et Pariserblad³⁾.

Ingen af hans Artikler har det været muligt at faa fat paa, skønt man i begge disse Tilfælde kender Aaret, ja i det ene endog Avisens Nummer og Navn. Det kongelige Bibliotek har hverken »Reichs Post-Reyter« eller nogen fransk Avis fra 1752. Heller ikke i Det kgl. Bibliotek i Berlin findes nogen af Delene, om begge hedder det: nicht vorhanden.

Foruden gennem Avisartikler virkede han ogsaa paa anden Maade som Udbreder af Kendskab til dansk Historie og dansk Aandsliv. Fra 1753—58 udgav han saaledes sammen med Mallet et litterært Maanedsskrift »Mercure Danois«; han oversatte Holbergs »Moralske Tanker« paa Fransk, men for at betale Papir og Trykning maatte han pantsætte den Pension paa 300 Rdl., som han havde faaet tilstaaet af Videnskabernes Selskab⁴⁾.

Dernæst oversatte han danske Ordsprog paa Fransk, Nordens »Ægyptiske Rejse« og endelig Egedes Grønlandsbeskrivelse, som han den 21. Marts 1763 dedicerede til den franske Gesandt Ogiers Frue. —

Foruden alt det hidtil omtalte fik han Tid til at gøre »Udkast til et ... Selskabs Oprettelse for Enker og Enkemænd«; oprettede 1752 et gensidigt Understøttelsesselskab »det stedse-

¹⁾ Ud giver af »Reichs postreyter«; se Biogr. Lex. 7, 441.

²⁾ Se Stolpe: Dagspressen i Danmark IV, 63—65; General Post-amtets Korrespond. Prot. 1750, Nr. 667; 700; 717; 734; samt Gen. Post Res. Pr. 1747—49, p. 178 om, at hans Breve skulde sendes gennem det tyske Cancelli.

³⁾ Tyske Kancellis Sager: Litteraria III, Dec. 1752, Marts 1753.

⁴⁾ Se Borgretsskifte fra 24. Januar 1768 (Provinsarkiv).

varende frugtbringende Selskab»; forsøgte dannet et »Aktieselskab til Ægteskabets Befordring« o. s. v.

Alt i alt kan man maaske kalde Des Roches de Parthenay en Projektmager, men Regeringen understøttede snart sagt alle hans Foretagender, skaffede ham Stykker af Københavns Jorder, og pensionerede ham fra 1748 til hans Død med 150 Rdl. aarlig. Ogsaa hos Videnskabernes Selskab fik han Tilslutning, ja anbefaledes endog til Professor i Sorø. Men alt hjalp kun lidt paa hans finansielle Stilling, der, som det ses af Skiftet efter ham, var meget slet: Masser af Regninger, Veksler, Domme i Gældssager, saaledes, at da han døde den 18. Januar 1768¹⁾, var der en Gæld paa 721 Rigsdaler; blandt andet havde hans Husholderske 97 Rdl. 3 Mark 12 Skilling tilgode.

¹⁾ Det er altsaa urigtigt, naar det i *Biographie Universelle* X, 553 siges, at D. var i København i 1763, men man har ikke kunnet opdage Sted eller Dato for hans Død; og naar *Stolpe* i *Biograf. Leks.* IV, 248 siger: 1766 skal han være død i trange Kaar. C. Nyrop har heller ikke været fyldestgørende underrettet, naar han i »N. L. Reiersen« S. 93–94 siger: Endnu i 1759 var han her.